

Yayına Geliş Tarihi: 14/11/2018
Yayına Kabul Tarihi:02/12/2018
Online Yayın Tarihi: 28/12/2018

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt: 2, Sayı: 5, Yıl: 2018, Sayfa: 116-132
ISSN: 2587-2206

Süloğlu'nun Erken Kültür Mirası

Prof. Dr. Engin Beksaç¹
Öğr. Gör. Şule Nurengin Beksaç²

Özet

Edirne İli dâhilinde bulunan her ilçe ve her köy farklı farklı nitelikteki tarihsel yapılarıyla insanlığın kültürel mirasında önemli role sahiptir. Süloğlu İlçesi gözden uzak kalmış olsa da sanılanın aksine çok önemli tarihi mirasa sahip, çok önemli bir tarih beşiğidir.

Süloğlu İlçesi günümüzdeki durumuyla, yeni kurulan, boyutları ve nüfus potansiyeli itibariyle küçük bir ilçedir. Ama tarihin derinliklerindeki Süloğlu bambaşka şeyler ifade etmektedir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda Süloğlu'nun Kalkolitik dönemden başlayarak, Erken ve Geç Bronz Çağları ile bütünleşen önemli bir Demir Çağı verisine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, özellikle Ortaçağ süreci ve Osmanlı Dönemlerini de kapsayan önemli bir kültürel mirasa sahip olduğu ve bu kültürel mirasın temelini oluşturan buluntuların da gerçekten önemli veriler teşkil ettiği görülmektedir.

Tüm veriler doğrultusunda çalışmada Süloğlu İlçesi'nin Trak, Trak Öncesi süreçler, Ortaçağ ve Osmanlı süreçleri ile Geç Bronz Çağı ve Erken Demir Çağı ile ilişkiler gösteren örnekleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Süloğlu İlçesi, Geç Bronz Çağı, Erken Demir Çağı

¹ Prof. Dr. Engin BEKSAC, Sanat Tarihi Bölümü, Trakya Üniversitesi, Edirne (ebeksac@gmail.com)

² Öğr. Gör. Şule Nurengin Beksaç, Sanat Tarihi Bölümü, Trakya Üniversitesi, Edirne

EARLY CULTURAL IDERLTAGE OF SÜLOĞLU**Abstract**

Every county and every village which takes part in Edirne province, has an important role in cultural heritage of humanity with their different historical buildings. Even it stays out of sight, Süloğlu town is a historical cradle which has an important historical heritage.

Today, Süloğlu town which is newly established and as of its size and population potential is a small county. But, in the depths of history, Süloğlu, has expressed different things. In the study, in line with findings, it has been understood that it has an important Iron Age data, which starts from Chalcolithic Age and integrates with Early and Late Bronze Age. Further, it has been seen that Süloğlu has an important cultural heritage and provenances which forms basics of this cultural heritage are important datas which scopes especially Middle Age process and Ottoman Period.

In the study, in line with all findings, it has been examined that examples which shows the relationships of Süloğlu town with Track, Before Track processes, Middle Age and Ottoman processes and Late Bronze Age and Early Iron Age.

Keywords: Süloğlu Town, Late Bronze Age, Early Iron Age

GİRİŞ

Anadolu'yu Avrupa'ya birleştiren Trakya yarımadasında yer alan Edirne ili, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bulunduğu coğrafi konumu nedeniyle Anadolu'ya ya da Avrupa'ya göç eden çeşitli toplulukların izlerini bünyesinde taşımaktadır.

Edirne ve çevresinde yapılan kazılar sonucunda elde edilen bilgiler, Edirne'de ilk yerleşik uygarlıkların Neolitik dönemin sonunda yaşadığını ortaya koymaktadır. Edirne ilinin bilinen ilk topluluğu Traklardır. Trakların ardından Makedonya ve Roma uygarlıklarının, Roma'nın ikiye bölünmesi sonucunda Bizans'ın, uzun süren Bizans hakimiyetinden sonra da Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir.

Edirne ilinin bir ilçesi olan Süloğlu ilçesi sahip olduğu tarihi mirasla ilgili olarak araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Süloğlu ilçesine bağlı köylerde bulunan farklı alanlarda yapılan çalışmalar sonucunda ilçe dahilinde birçok dolmen, mezar taşı, mezarlık, tümülüs gibi tarihi yapıların varlığına rastlanmıştır.

Çalışmada, Süloğlu ilçesinin sahip olduğu tarihi dokunun ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Yağcılı Köyü, Domurcalı Köyü, Geçkinli Köyü, Kerametin Köyü, Tatarlar Köyü, Küküler Köyü, Arpaç ve

1. SÜLOĞLU İLÇESİ VE İLÇENİN TARİHİ ÖNEMİ

Edirne İli dâhilinde kalan her ilçe ve her köy farklı farklı nitelikteki tarihsel hazineleriyle insanlığın kültürel mirasında önemli yerlere sahiptir. Genellikle gözden uzak kalmış olsa da Süloğlu İlçesi de böyle yerlerden biridir. Sanılanın aksine Süloğlu çok önemli tarihi mirasa sahip, çok önemli bir tarih beşiğidir.

Süloğlu İlçesi günümüzdeki durumuyla, yeni kurulan, boyutları ve nüfus potansiyeli itibarıyla küçük bir ilçedir. Ama tarihin derinliklerindeki Süloğlu bambaşka şeyler ifade etmektedir.

Esasında, günümüzdeki Süloğlu ilçesi, Osmanlı Dönemi'nin hayli geniş boyutlarıyla dikkat çeken Çöke Nahiye 'sinden doğan bir ilçedir (1).

Şu andaki küçük ve sessiz Süloğlu İlçesi'nin toprakları bir zamanlar komşusu olan Lalapaşa İlçesi'nin hemen hemen tamamını, Havsa İlçesi köylerinin bir kısmını ve Kırklareli İli Merkez ve Kofçaz İlçeleri' nin de bazı köylerini içine alan Çöke Nahiyesi ile günümüzdekinden çok daha büyük topraklara yayılan Edirne Vilayeti 'nin bir parçasıydı. Bu Osmanlı Edirne'sinin toprakları da şu anda Bulgaristan sınırları içinde kalan alanlarla birlikte, Trakya topraklarının hemen tümünü kapsıyordu. Bu hacmiyle Edirne Vilayeti sınırları içinde günümüz Süloğlu 'sunun bulunduğu saha tam merkezde kalıyordu.

Sadece Osmanlı süreci için değil, Trakya'nın tüm geçmişi içinde Süloğlu'nun bulunduğu alan Trakya'nın ve Trakya tarihinin merkezinde kalmıştır. Günümüzün küçük ve sessiz Süloğlu İlçesi'nin toprakları önemli tarihi olaylara tanık olmuş ve önemli bir tarihsel mirasa bekçilik etmiştir.

Özellikle uzun bir zaman boyunca bildik ve tanıdık gelen eserleri bulamamaktan kaynaklanan bir durum sonucu dışlanan Süloğlu özellikle Trak ve Trak Öncesi Trakya' 'nın tarihi mirası üzerine aşına olanlara çok ama çok fazla şey sunan bir yerdir.

2. SÜLOĞLU İLÇESİNDE BULUNAN TARİHİ YAPILAR

Trak ve Trak Öncesi Süreçler' in görkemi karşısında çok sönük gibi kalsa da bölgenin Orta Çağ ve Osmanlı süreçleri de kendi farklı özellikleriyle dikkat çeken bir durum sergilemektedir. Çünkü bu bölge tüm komşusu olan bölgeler gibi kendisine özgü bir inanç ve yaşam biçimi için bir temel teşkil etmiştir. Tüm mezarlıkları bunun en güzel tanığıdır.

Süloğlu İlçesi kapsamında çok sayıda mezarlık vardır. Çok sayıda ve çok geniş alanlara yayılan mezarlıklar hemen tümüyle Osmanlı sürecini bize yansıtmaktadır. Hemde tüm heybetiyle yansıtmaktadır. Bu mezarlıklardaki taşların sayısı ve boyutları esasında buralarda yaşayanlarında hiç de az sayıda olmadığını açıkça kanıtlamaktadır.

Aynı durum Trak ve Trak Öncesi dönemler için de çok yoğun olan tümülüsler ve buluntu veren alanlarla karşımızda durmaktadır. Çünkü Süloğlu bölgesi tüm Trakya üzerinde en fazla sayıda tümülüse rastladığımız alanların hemen başında yer almaktadır.

Süloğlu toprakları dâhilinde kalan bölgelerde Neolitik Süreci temsil eden buluntuların ortaya çıkarıldığı bir gerçektir. Özellikle akarsu kenarlarında bu tür yerleşmelerin izlerine rastlanmıştır. Hatta böyle bir yerleşmeye – bu gün artık ortadan kaldırılmış olsa da – yazarın bizzat kendisi de rastlamıştır. Bu buluntular ışığında bölgenin Balkanlar ve Tuna Boyları ile ilişkili bir Neolitik Süreç kültürleri yapılanmasına sahip olduğu fark edilmektedir.

Neolitik Sürece ait verilerin ortaya çıktığı bir bölgede Bronz ve Demir Çağlarının da olması son derece de doğal olacaktır. Ve öyledir de. Süloğlu İlçesi arazisinde kalan birçok bölgede Bronz Çağı verileriyle birlikte, çok yoğun olarak Demir Çağı verilerine de rastlanmaktadır. Özellikle Demir Çağı verileri çok yoğun olarak karşımızda durmaktadır.

En erken verilerin ve aynı zamanda da en yoğun arkeolojik verilerin başında Süloğlu Deresi'nin suladığı Küküler Vadisi'nin gelmesi de bir rastlantı değildir. Bu bölge esasında belki de Süloğlu İlçesi'nin erken geçmişinde kalbinin attığı yerdir. Önemli bir bölümü de Havsa İlçesi sınırları içinde kalan Küküler Vadisi, tüm Trakya'nın Erken tarihinde en önemli rolü üstlenmiş yerlerin başında gelmektedir. Şu anda ayakta olan çok sayıda tümülüs ve dikkatle incelendiğinde karşımıza çıkan erken buluntular ortaya koyan alanlar buna açıkça tanıklık etmektedir. Küküler Vadisi anlaşıldığı kadarıyla günümüzde olduğu gibi, en erken süreçlerden başlayarak bölgenin ulaşım ve iletişim ağı içinde çok önemli bir rol üstlenmiş bulunuyordu.

Mevcut tümülüslerin dağılımı itibariyle bakıldığında zaman bu kesimin Trak Dönemi siyasi yapılaşması ve Trak Kabileleri 'nin bölgesel sınırlarının belirlenmesinde bir ara bölge ve hatta sınır teşkil etmiş olması da mümkün olabilecek bir durum sergilemektedir. Bu niteliğiyle bakıldığında bu kesimin Trak süreci itibariyle, bir taraftan Yağcılı ve Geçkinli çevresinde oluşan yapılanma ile bir taraftan da Keramet'in taraflarında oluşan yapılanma arasındaki ara bölge konumu ilginç çağrışımlar yapmaktadır.

Bir diğer önemli bölge ise, Somurcalı, Seymen ve Tuzlugeren Derelerince sulanan ve merkezinde Yağcılı ve Geçkinli Köylerinin bulunduğu ve Sülecik, Taşlısekban ve Süloğlu Merkez ile çevrelenen bölgedir. Özellikle maden potansiyeli ile birlikte, tarım ve hayvancılığa uygun yapısı bu bölgeyi ayrıcalıklı bir konuma getirmiş bulunmaktadır.

Bu noktada Yağcılı Köyü'ndeki Kaynaklar Mevkii'ndeki – dini ve idari niteliği fark edilen - yerleşme nin merkezini teşkil ettiği, Geçkinli ile Süloğlu Merkez arasında kalan ve bunların arasında Dokuzhöyükler'in'in de yer aldığı, çok sayıda tümülüsünde içinde bulunduğu bir bölgesel peyzaj oluşumunu içermektedir. Bu oluşum bize Trak ve Trak Öncesi Dönem'in önemli bir idari, kültürel, dini ve sosyal yapışmasını hiç bozulmadan yansıtmaktadır.

Yağcılı'daki merkezin ortaya koyduğu veriler bunu çok güzel ortaya koymaktadır. Bu bölgede de Trak Öncesi ve hatta Traklar'ın bölgeye ilk geliş süreçleriyle ilişkili malzemelerin varlığı nettir. Bu erken buluntu veren yerlerden Karabaş Mevkii özellikle Kalkolitik buluntularıyla dikkat çekmektedir (3).

Geçkinli çevresinde bulunan tümülüsler çevresinde yapılan çalışmalar da açıkça Yağcılı'da bulunanlar ile irtibatlı olarak teşhis edilmektedir. Bu bölgedeki yapılanmanın çok uzun bir süre mevcudiyetini koruduğu da tümülüslerin yoğunluğundan anlaşılmaktadır. Bu tümülüslerin teşhis edilebilenlerinin yirmi kadar bir sayıya ulaştığı gözlemlenmektedir.

Yağcılı merasında bir tümülüs ile birlikte bazı eski mezarlık izlerine de rastlanmaktadır. Yağcılı' ya komşu bulunan Domurcalı (Demircihalil) ilginç küçük bir cep teşkil eden farklı bir bölge ile irtibatlı bir özellik sergilemekte ve özellikle Lalapaşa ile irtibatlı bir durum ortaya koymaktadır.

Domurcalı şu anda varlığı açıkça saptanan iki dolmeni ve ortadan kaldırılmış diğer dolmenleriyle birlikte, genelinde Rodoplar, Sakar ve tüm Yıldız (Istranca) Dağları üzerinde yayılım gösteren Dolmen kuşağının içinde yer almaktadır. Bu niteliğiyle de topraklarımız üzerinde Edirne İli Lalapaşa İlçesi ile birlikte Kırklareli İli Merkez, Kofçaz ve Demirköy İlçeleri 'nde Yıldız (Istranca) Dağları ile irtibatlı olarak dağılım gösteren Dolmen Yayılımı için önemli bir mihrak teşkil etmektedir.

Domurcalı Dolmenleri bu noktada dağların dış eteklerinin biterek plato ve ovalara açılım gösterdiği bir noktada tarihe bekçilik etmekte ve geçmişten önemli mesajlar taşımaktadır. Genel niteliği itibariyle Tatarlar da, daha çok Ömeroba ile irtibatlı olarak, Domurcalı 'nın da içinde bulunduğu bu bölgenin kapsamında kalmaktadır. Domurcalı merasında bunlar dışında dört tümülüs de yer almaktadır.

Süloğlu İlçesi kapsamında bir diğer ilginç bölgesel oluşum da ilçenin tam doğusunda yer alan Akardere tarafından sulanan bölge üzerinde özellikle Kerametlin köyü odaklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kerametlin çevresindeki yoğun tümülüs oluşumu ile buluntu veren alanların fazlalığı bunu kanıtlamakta olup, özellikle tümülüsler ile irtibatlı oldukça geniş bir Trak yerleşme alanının varlığı bu noktada dikkat çekici özellikler göstermektedir. Bu bölgedeki veriler de Trak Öncesi ve Trak Süreci ile birlikte, Ortaçağ süreci için de önemli bir niteliğe haizdir.

Bu bölgenin hemen komşusu olan Kırklareli İli Merkez İlçeye bağlı köylerle de yakın ilişkiler sergilediği gözden kaçmamaktadır. Bu hususta özellikle Kerametlin ve Yoğuntaş (Poloz) arasındaki alan çok öneme haizdir.

Domurcalı Köyü'nde köy içinde bulunan bir dolmenin yıllarca önce yok edildiği öğrenilmiş bulunmaktadır.

Bağlık Mevkii'nde yer alan yıkılmış, yan yana duran iki dolmen mevcuttur. Bu mevkide 4 veya 5 yıl öncesine kadar sağlam olduğu anlaşılan güney batıdaki dolmenin tarla sahibi tarafından dengesinin bozularak devrildiği anlaşılmaktadır. Tek odalı ve tek dromoslu olduğu izlenimini vermekte olup, ana eksenini açıkça güneydir.

Peyzaj içindeki durumu itibariyle Trakya dolmenlerinin büyük bir çoğunluğunda görüldüğü şekildebu dolmenler de Lalapaşa İlçesi'ne bağlı Hacıdanişment Köyü arkasında bulunan ve bölgenin en önemli yükseltisi olan Muhyittinbaba Tepesiyle irtibat halinde olup, Güney ufkuna hâkim yüksek bir podyum üstünde yer almaktadır.

Kuzey ufkunda Muhyittinbaba Tepesinin yer aldığı alan, tamamen güney ufkuna odaklanmış biçimde teşkilatlandırılmış bulunmaktadır. Bu da bir kaç örnek dışında, Trakya dolmenlerinin hemen hemen tümünde gözlemlenen ve ayin sistematiği ile ilişkili bir durumdan kaynaklanmaktadır.

Dolmenin taşlı dolgu toprağının önemli bir bölümü şu anda yerinde mevcuttur. Fakat bu dolmen ve dolgu toprağı, yan taraftaki tarla sürme çalışmaları nedeniyle açıkça yok edilme tehlikesi altındadır.

Yanıdaki tarlalarda demir çağı keramiklerine rastlanmaktadır. Bu keramikler arasında çok ilginç bezeme özellikleri gösteren örnekler de mevcut olup, bu bezekler arasında Orta Avrupa ile olduğu kadar, Doğu Avrupa'nın güney kesimleri ile özellikle de Dinyeper ve Dinyester arası bölgenin Geç Bronz Çağı ve Erken Demir Çağı ile ilişkiler gösteren örneklere rastlanmaktadır.

Kuzeydoğudaki diğer dolmen çok harap durumda olup, diğer dolmene göre daha küçüktür. Muhtemelen tek odalı tipte olan bu dolmenin üst örtüsü ve yan taşları dağılmış vaziyette toprağa saplanmışır. Güney eksenine göre tertiplendiği bellidir. Biraz ilerde de üçüncü bir dolmenin kalıntıları teşhis edilebilmektedir.

Bu üç dolmenin birlikte işlev gördükleri belli olup, oluşumları itibariyle de Lalapaşa ve daha batıdaki örneklerden çok, Kofçaz ve daha doğudaki dolmenlerde görülen uygulamalarla irtibatlı görünmektedirler. Harap durumdaki ilk dolmenin dikkatli bir çalışmayla restore edilmesi mümkün görülmektedir.

Domurcalı Köyü'nün Mezarlığı yazısız mezar taşları (karataşlar) ile çok ilginç bir durum arz etmektedir. Fakat geçtiğimiz son yıllar içinde orijinal görünümünü hızla kaybetmiş bulunmaktadır. Yeni gömüler yapılması sebebiyle bu eski ve orijinal mezarlık alanı artık orijinal hüviyetini kaybetmiştir.

Deniz seviyesinden 227 m yükseklikte bulunan bu mezarlıkta karşılaşılan mezar taşları çok uzun taşları da ihtiva etmekte olup, Kara Taşlı Mezarlık alanlarının tipik örneklerinden biri olarak Yörük Mezarlığı geleneği kimliğini ortaya koymaktaydı (2).

Çok geniş bir alana yayılan mezarlığın içinde yeni gömüler yanında çok eski gömüler de mevcuttu. Köy sakinlerinin bu mezarlık içinde kendi parselleri ve bunlara ulaşan yolları tüm ot ve çalı örtüsüne rağmen çok iyi bildiği de ortaya çıkmıştı.

Buradaki mezar taşları arasında çok görkemli olanlar halen de görülebilmektedir. Mezarlık diğer benzer örnekleri gibi çevreye hâkim yüksek bir mevkide yer almaktadır. Köyün sakinlerinden edinilen bilgiler bu mezarlık alanının etrafına çit çevrilmeden önce, çitin yerinde bir hendek bulunduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır.

Bu tip hendek kazma geleneği Avrupa'dan çok Orta Asya ve Karadeniz Kuzey'indeki Step Bölgesi ile ilintili bir durum göstermekte olup, Erken Türk Mezar ve Mezarlık geleneğinin izlerini taşımaktadır.

Yağcılı Köyü'ndeki Kaynaklar Mevkii yoğun olarak Bronz ve Demir Çağları ile birlikte Roma Devri keramikleri bulunan bir yerleşim alanı olarak dikkat çekmektedir. Eski dönemlerde önemli niteliğe haiz olduğu anlaşılan bir akarsu yatağı ve önemli bir su kaynağı ile irtibat gösteren bu alan oldukça geniş bir bölgeye yayılmakta olup, ilginç bir topografik özellik sergilemektedir. Mevcut oluşumu itibariyle dini ve sosyal niteliğe haiz bir yerleşim alanı olduğu kolayca anlaşılmaktadır.

Batı tarafındaki akarsu yatağına dik bir yükselti üzerinden bakan yerleşim alanı güneye doğru alçalarak inen bir yamaç ve doğuya doğru da hafif bir eğimle uzanan bir sırt üzerine yayılmaktadır. Kuzey kesiminde de aynı sırt üzerinde belli belirsiz bir yayılım göstermektedir. Buluntu yoğunluğu itibariyle bu yerleşimin odağının bu yayılım alanının güney ve güney batı kesimi olduğu fark edilmektedir. Bu kesimde buluntu oranı da diğer kesimlere göre daha fazladır.

Burada Erken Bronz Çağı Süreci'nden başlayarak Roma Süreci'ne kadar geçen bir zamanı kapsayan verilere rastlamak mümkündür. Hatta alan üzerinde taş keserler ve ateş altılarının parçaları gibi kültistik niteliğe haiz buluntuların ortaya çıktığına dair bilgiler de mevcuttur.

Alan üzerinde dikkatli bir gözlemlerle belli belirsiz de olsa fark edilen bazı yapı izleri ve tahkimat duvarlarının varlığını teşhis etmek mümkündür. Bu izler ve yoğun veriler bu alanı tüm Trakya bütününde farklı bir konuma getirmektedir.

Yüzeyde tespit edilen Bronz Çağı malzemesinin yoğunluğu alanın hayli erken süreçlerden başlayarak kullanılmış olduğunu gösterirken, Demir Çağı kaplanın oldukça kaliteli oluşu da Demir Çağı süreci itibariyle yerleşimin hayli önemli bir niteliğe haiz olduğunu belgelemektedir. Bronz ve Demir Çağı keramiklerinin ilginç özellikler sergilediği de gözden kaçırılmaması gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu noktada özellikle Demir Çağı keramiklerinin Kültistik özelliğe haiz farklı formlara haiz oluşu Trak yerleşimi sürecinde bu alanın siyasi olduğu kadar dini açıdan da öneme haiz olduğunu açıkça göstermektedir. Bu nitelikleriyle de bu alan, sıradan bir yerleşim alanı olmaktan çok, hem dini hem de siyasi işlevi birlikte üstlenen bir yerleşim alanı olarak, Rahip-Kral veya Savaşçı-Rahip niteliğini taşıyan Trak Kral veya Şefleri ile ilintili bir yerleşim alanı olması ihtimalini akla getirmektedir.

Genel niteliğiyle de Trak ve Trak Dönemi Öncesi yerleşim modellerinin kıstasıyla, arkasını Yıldız (Istranca) Dağlarının kuzeye kapattığı, güneye doğru açılan bir plato üzerinde su, maden ve besin kaynakları açısından son derecede zengin bir bölge içindeki savunması kolay konumuyla bu yerleşme tamamen farklı bir niteliğe bürünmektedir.

Bölgede bulunan kültistik nitelikteki buluntular kadar yanı başındaki kaynak bu yerleşimin Kaynak Kültleri ile ilişkisi olabileceğini de akla getirmektedir.

Genel nitelikleri itibariyle Kaynaklar Mevkii ve çevresinin Bronz ve Demir Çağı süreçleri öncesinde de iskân edilmiş olması ihtimali akla uygun gelmektedir. Kaldı ki böyle bazı buluntu alanının varlığı da söz konusudur.

Bunun yanı sıra, alanda mevcut olan Roma Devri buluntuları, buranın genel nitelikleriyle Roma Devri'nde de önemini koruduğuna tanıklık etmektedir.

Bütün bu buluntulara rağmen, Kaynaklar Mevkii'ndeki yerleşmenin özellikle Geç Bronz Çağı ve Demir Çağı süreçleri itibariyle hayli önem kazandığı ve bu süreçlerde en görkemli günlerini yaşadığı da açıkça ortadadır.

Yağcılı çevresinde de çok sayıda eski mezarlık alanlarının kalıntılarına rastlamak mümkündür. Bunların önemli bir bölü çok ağır biçimde tahrip olmuş da olsalar, kimlikleri hakkında hala bazı şeyler ifade etmektedirler. Bu mezarlıkların da Ortaçağ süreci ve sonrasında bu bölgede yaşamış olan ve esasında da Osmanlı Dönemi içinde şekillenmiş köylerin mezarlıkları olduğu net bir biçimde teşhis edilmektedir.

Bu durum Geçkinli Köyü Eski Mezarlık bölgesi için de geçerlidir. Bu mezarlıkla ilintili eski bir köyün kalıntıları bu mezarlığın yanı başında yer almaktadır.

Bu mezarlık da az sayıda kalmış olsa da mevcut kara taşlarından anlaşıldığı kadarıyla eski bir Osmanlı Devri yerleşmesinden arda kalan bir mezarlık alanı olarak karşımızda durmakta ve günümüz Geçkinli Köyü'nden farklı eski bir yerleşme ile irtibatlı bulunmaktadır.

Bu artık ortadan kalkmış bulunan eski köyün izleri de mezarlıkalanının hemen yanı başındaki Geçit olarak bilinen mahalde karşımıza çıkmaktadır. Geçkinli merasında benzeri yerleşmelerin izlerini başka konumlarda da bulmak mümkündür.

Bunlar dışında, bu bölgenin I. Balkan Savaşı esnasında vukuu bulan çatışmalarda önemli bir rol oynaması nedeniyle, 20. yüzyıl tarihi kadar Türk Askeri Tarihi açısından da önemi büyüktür. Bu nedenle de bölgede I. Balkan Savaşı esnasında yaşananlar ve vukuu bulan çarpışmalardan arda kalan birçok veriyi de hala bulmak mümkün olmaktadır.

Bu durumun sonucu olarak Geçkinli'nin arkasına gelen bölgede I. Balkan Savaşı'nda bölgede şehit olan Türk Askerleri anısına yapılmış bir abide Trak Dönemi Tümülüsleriyle iç içe ve hatta bu tümülüslerden birinin üzerinde yer almaktadır.

Geçkinli' nin Kuzey ve kuzeydoğusuna gelen bölgede çok sayıda tümülüs mevcut bulunmaktadır. Bunların bir iki tanesi büyük boyutlu abidevi örnekler olarak belirlenirken, bazıları da hayli basılmış ufak tepelikler olarak dikkat çekmektedir.

Bu alanlarda yoğun olarak bulunan buluntular ile erken süreçlere ait verileri derlemek kolayca mümkün olmaktadır. Bu alanlardaki çalışmalar kolayca Bronz ve Demir Çağı buluntularını ortaya koymaktadır.

Bu Tümülüsler daha çok Yağcılı Köyü Kaynaklar Mevkii'ndeki erken yerleşme ile irtibatlı olup, benzeri malzemeyi ortaya koymaktadır.

Bu Tümülüslerin en görkemlisi olan Kocahöyük Tümülüsü ve çevresinde yapılan çalışmalar esnasında Bronz ve Demir Çağı buluntuları yanında kırılmış taş bir balyozun parçalarına rastlanmıştır. Bu taş balyoz askeri niteliğinden çok, maden cevherlerini öğütmeye yönelik bir nitelik sergilemesi açısından dikkat çekici olup, bölgenin madenler açısından taşıdığı öneme uyumlu bir durum sergilemektedir.

Ayrıca Geçkinli 'nin ardına gelen ve içinde Pötürtepe ve Kocahöyük'ün de bulunduğu geniş bir alana yayılan tümülüslerin içinde yer aldığı sahalarda kültürel niteliği olduğu anlaşılan buluntulara da rastlanmış olduğuna dair bilgilere ulaşılmaktadır.

Geçkinli ve Süloğlu merkez arasında yer alan Dokuzhöyükler de genel niteliği itibarıyla Trak Dönemi'ne giden önemli tarihsel veriler arasında önemli bir konum işgal eden geniş bir nekropol alanı olup, Süloğlu coğrafyasında önemli bir konuma sahip bulunmaktadır.

Bu nekropol alanındaki tümülüsler deesasında Geçkinli Tümülüslerinin bir uzantısı olup, Yağcılı 'daki Kaynaklar mevkiinde bulunan Trak yerleşmesiyle ilintili bir açılım içinde değerlendirilmelidir. Bu nekropol alanı aynı zaman da Küküleri Vadisi'ndeki tümülüsler ile de irtibatlı bir konumda bulunmaktadır.

Süloğlu İlçesi'ne bağlı köyler arasında tarihsel mirasıyla göz dolduran köylerden biri deKeramettin olup, önemli bir tarihi alan olarak dikkat çekmektedir.

Keramettin'in hemen komşusu olan Kırklareli İli Merkez İlçe sınırları içinde kalan Yoğuntaş (Poloz) ile tarihsel mirası açısından yakın ilişkilerinin olduğu gözlenmektedir.

Yoğuntaş (Poloz) Köyü de Trakya'nın en önemli Ortaçağ kalelerinden bine sahip olması açısından önemli bir köydür. Bu noktada Keramettin peyzajını tamamlayan Yoğuntaş sınırları içinde kalan bir dizi tümülüsten oluşmuş nekropol alanının durumu da dikkat çekicidir.

Keramettin Köyü'nün tarihsel buluntuları, özellikle geniş bir alana yayılan merası içinde olup, gerçekten dikkat çekici nitelikler sergilemektedir. Keramettin Köyü'nün ilk başta dikkat çeken mezarlığı şu an itibarıyla orijinal özelliklerini

büyük ölçüde korumaktaysa da yapılan yeni definler ve yeni mezarların yapımıyla bozulma tehdidi altındadır.

Keramettin Köyü Mezarlığı'ndaki büyük dikili taşlar daha önceki taşlar gibi tamamen Türk Mezarlığına ait Karataşlar olarak teşhis edilmektedir. Bu mezarlığın içindeki tümülüs ilginç bir erken devir buluntusu olarak, güney doğu taraftaki Höyüktepe Tümülüsü ile irtibatlıdır. Her iki tümülüs Keramettin çevresinde yer alan anıtsal tümülüslerin yayılım sahası içinde önemli bir yer işgal etmektedir. Özellikle Höyüktepe Tümülüsü bölgenin peyzajında özel bir yere sahip olduğunu açıkça ispat etmektedir.

Kaya kültürünün ister Trak Dönemi ve ondan önceki Erken Dönemler isterse de Ortaçağ ve Osmanlı süreçleri itibariyle Trakya'da önemli bir etkinlik ve İşlevi olduğu gözlenmektedir. Keramettin Köyü'nden Kırklareli Merkez İlçe'ye bağlı Yoğuntaş (Poloz) Köyü'ne giderken yolun güney tarafındaki kayalık alanın hemen yanı başında bulunan Hançer Mevkii'ndeki, yıllarca önce defineciler tarafından bulunarak, soyulmuş olan mezar özellikle bölgenin Roma süreci ile ilişkili bir buluntu olarak bu hususta dikkat çekicidir.

Bu mermer bloklar kullanılarak yapılmış olan mezar tipi daha çok çist tipi mezarlar ile ilintili özellikler göstermektedir. Kayalık bir alan içine mezarın yerleştirilmiş olması bölgedeki kaya kültürleriyle yakından bağıntılı bir inanışın varlığını göstermektedir. Bu tip kayalık arazi veya kaya kullanımıyla oluşturulmuş mezarlar yapma geleneği Trakya'nın bütününde kendisini gösteren bir durumdur.

Buna benzeyen mezarlar da özellikle Geç Roma Devri ile ilişkili olarak özellikle Edirne ve Kırklareli ileri kapsamında karşımıza çıkmış bulunmaktadır.

Bu mezar teşekkülü gerçekten dikkat çekici olup, Trak inanç sisteminde kayalık alanların önemini sergilemektedir. Doğal kayalık alan içinde kazılan ve mermer bloklarıyla oluşturulmuş olan bu mezarın da benzeri olan diğer çist tipi mezarlarda olduğu gibi üstünün kalın iki mermer levhayla örtülmüş olduğu anlaşılmaktadır.

Keramettin çevresindeki en ilginç yerlerden biri Dişliktepe'de bulunmaktadır. İlk bakışta Dişliktepe üzerinde yer alan heybetli tümülüs tüm peyzajı doldurmakta ve muhteşem bir abide olarak karşımızda durmaktadır.

Fakat bu tümülüs bu tepe üzerindeki tek buluntu değildir. Dikkatli bir çalışmayla bu tümülüsle irtibatlı olması muhtemel bir erken yerleşim alanının izleri hemen kendisini göstermektedir.

Özellikle tümülüsün kuzey tarafındaki alanda bol miktarda bulunan Siyah Demir Çağı keramiklerinin de kanıtlandığı gibi bir Trak yerleşmesinin izleri fark

edilmektedir. Alanın genişliği ve yüzeydeki bol miktarda bulunan taşlar buranın önemli bir Trak yerleşmesi olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Bu alanda bulunan taşların yoğunluğu tepenin konumuyla ters düşmekte ve özellikle de bu taşları buraya bina inşa etmek için başka yerlerden getirilmiş olduğunu göstermektedir. Bu alan üzerinde Trak keramikleri dışında kalan başka buluntuya rastlanmaması ve tümülüsün bulunuşu bu alanın belli bir Trak şefi ile ilintili bir yerleşme olduğuna işaret eder gibi durmaktadır. Bu niteliğiyle de Dişliktepe bölgenin kültürel coğrafyası içinde önemli bir konuma yükselmektedir.

Keramettin Köyü Merasında bulunan Arpacanlar Mezarlığı olarak bilinen alan büyük dikili taşlara sahip eski bir Türk mezarlığıdır. Bu mezarlık artık yok olmuş bulunan ve bölgenin yerlisi olanlarca Arpacanlar Köyü olarak bilinen yerleşme ile irtibatlı olup, Trakya'da bu tip taşların gerçek niteliği açısından da önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Keramettin çevresinde çok ama çok sayıda tümülüs ve diğer özellikler sergileyen nekropol alanı bulunmaktadır. Pamuktepe'de yer alan buluntular bu açıdan dikkatçektir.

Pamuktepe'de yapılan çalışmalar esnasında daha önce kazılmış olan bir mezarın izlerine ve yüzeyde de urno parçalarına rastlanmıştır. Ayrıca bu alanda başka tümülüslerinde varlığı teşhis edilmiştir. Fakat şu an itibariyle bu alan ağır iş makinalarıyla tamamen tahrip edilmiş bir mezbelelik alanından ibaret bulunmaktadır. Bu nedenle de artık gerçek niteliğini tayin etmek mümkün değildir. Yapılan çalışmalar itibariyle ele geçen az sayıdaki veri ışığında Roma süreci ile özellikle de Geç Roma süreci ile ilişkisinden söz edebilmek mümkündür.

Keramettin Köyü ile Kırklareli İli Yoğuntaş (Poloz) Köyü meraları sınırında Üçtepeler görkemli üç Tümülüs ile dikkat çekmektedir. Ayrıca Üçhüyükler Mevkii'nde de Tümülüsler mevcuttur. Bu ve diğer tümülüs alanlarıyla Keramettin önemli bir nitelik göstermektedir.

Keramettin Köyü çevresinde yer alan Cadıkaya, Bekçikaya, Yanıkaya gibi kayalıklar doğal kayalık alanlar olup, kültürel hiçbir iz göstermemektedir. Fakat şu an itibariyle defineciler tarafından devrilerek orijinal şekli bozulmuş olarak devrik duran Sofrakaya ilginç cup-marks oluşumlarıyla dikkat çeken bir nitelik arz etmektedir. Çevresindeki kayalarla da - peyzaj oluşumu içinde - ilginç bir ilişki sergilediği de gözden kaçmamaktadır. Bu kaya oluşumunun peyzaj içindeki durumu itibariyle olduğu kadar, oluşum özellikleri itibariyle de arkeo-astronomik işlevlere sahip olduğu fark edilmektedir. Bu durumu itibariyle de ilginç bir kült anıtı işlevine haiz olduğu anlaşılmaktadır.

Keramettin ve Büyükgerdelli Köyleri arasında bulunan İlginç bir Ortaçağ yerleşmesi olduğu fark edilen Kaynak Mevkii'ndeki eski yerleşiminde Keramettin Köyü sınırları içinde kaldığı anlaşılmıştır. Özellikle çok sayıda sikke buluntusu verdiği belirtilen bu alan ile bağıntılı Ortaçağ süreci ile irtibatlandırılacak dikkat çekici keramik buluntuları da bu yerleşimin önemine işaret etmesi bakımından önem taşımaktadır.

Süloğlu merkezinin kuzeyindeki Kovankayalar 'ın da İlçe sınırlarındaki pek çok kayalık alan gibi doğal olduğu teşhis edilmektedir.

Tatarlar Köyü'nde Türbe olarak adlandırılan yerde geç tarihlere ait bir yapının kalıntıları bulunmaktadır. Yapıda kullanılmış olan tuğlalar geç tarihli Avrupa tuğlaları olarak teşhis edilmektedir. Dört direkli baldeken biçimi bir düzenleme gösteren ve kubbeli olduğu anlaşılan bu yapının doğu batı yönündeki eksenini, bu yapının daha çok 19. yüzyıl içleri veya 20. yüzyıl başında bu bölgeleri işgal etmiş olan yabancı askeri güçlerle ilişkili bir yapı olma ihtimalini kuvvetle akla getirmektedir.

Bu yapı çevresindeki alanda, özellikle de doğusunda ve güney doğusunda iri dikili taşlar bulunan farklı mezarlık alanları bulunmaktadır.

Bu mezarlıklardan özellikle Koca Mezarlık olarak bilineni, yön tayinleri ile tam anlamıyla İslami bir mezarlık olarak teşhis edilmiştir. Bu mezarlığın hemen yakınında bulunan ve bölgede vukuu bulan yabancı işgaller esnasında halkı katledilmiş bir Türk köyünün izlerini de içine alan ilginç bir kalıntı sahası da bu dikili taşların niteliği açısından önemli bir kanıt teşkil etmektedir.

Tatarlar çevresinde bulunan Kapaklıkayalar Mevkii, adı itibariyle bir dolmeni çağrıştırmaktaysa da, esasında tamamen doğal bir kayalıktır. İlginç doğal oluşumlar sergileyen bu saha ilginç kayaç yapısıyla dikkat çekmektedir.

Tatarlar'ın mezarlığı da karataşlarıyla dikkat çeken bir mezarlık alanı olup, Tatarlar Merası içinde kalan Demirkapı Mevkii'nde de başka bir mezarlık alanı bulunmaktadır. Bu mezarlık alanında da karataşlar mevcuttur. Tatarlar merası dâhilinde Üçhüyükler, Aksu gibi örnekler başta olmak üzere 20 kadar teşhis edilebilen tümülüs de mevcuttur.

Küküler, Süloğlu ilçesi köyleri arasında özellikle çok sayıdaki tümülüsleri açısından dikkat çeken bir meraya sahip bulunması bakımından önem taşımaktadır. Küküler çevresinde çok sayıda tümülüs olduğu gözlemlenmektedir. Bu tümülüslerin teşhis edilebilenlerin 30 tane kadar olduğu bilinmekte olup, şu anda teşhis edilemeyenlerle birlikte aslında bu sayının çok daha fazla olması da akla uygun gelmektedir.

Bu tümülüsler hayli fazla sayıda olup, köy merasının değişik yerlerinde konumlanmış bulunmaktadır. Bunların da büyük bir bölümü önemli ölçüde tahribata uğramıştır. Kocatepe ve Üçtepeler ile birlikte Ortabayır ve Kalebayırı gibi örnekler gerçekten boyutları ve konumları itibariyle dikkat çekici olmayı sürdürmektedir. Bunlar dışında, Gevgiller, Ortadeğirmen, Bahçetepe, Mezarlıkanı gibi tümülüs vetümülüs alanlarıbüyük ölçüde tahrip olmasına rağmen varlığını sürdüren örnekler olarak bilinmektedir.

Ayrıca bu köyle bağıntılı da bir karataşlı mezarlık mevcuttur. Bu mezarlıkta tamamen Türk ve İslam kimliğiyle karşımızda durmaktadır. Süloğlu'nda doğup büyümüş birçok kişide bu mezarlıklara getirilen taşların hazırlanış ve dikilişini netlikle hatırlayabilmektedir (4).

Bu benzeri mezarlıkların Türk ve İslami kimliği ve özellikle de, Yörük ve Türkmen geleneğiyle yakın ilişkisi Süloğlu dâhilinde kalan alanlarda da netlikle görülmekle birlikte, ufak tefek farklılıklar gösteren bazı Hristiyan mezarlıkları da bu bölgede teşhis edilebilmektedir.

Akardere Köyü dâhilinde kalan ve Araplar Mezarlığı olarak anılan sahada bir zamanlar çok sayıda büyük dikili taşı olan bir mezarlıktan arda kalan tek bir taş dışında başka bir veriye rastlanmamıştır (5).

Bu mezarlık alanının Arpaç Köyü ve Akardere Köyü arasında yer alan geniş bir sahaya yayılmış olduğuna dair bilgilere de ulaşılmıştır.

Akardere Köyü' ne giden yolun hemen yanı başında artık mevcut olmayan bir tümülüsün izleri tespit edilmiştir. Tümülüsün kapsamış olduğu alan - kalan son izlerden - zorlukla seçilebilmekteydi. 2010 yılı itibariyle mevcut izlerden orijinal şekliyle bu tümülüsün hayli büyük bir hacme sahip olduğu anlaşılmaktaydı (6). Bu ve benzeri yok edilmiş ve mevcut olan tümülüsler bu bölgenin tümülüsler açısından taşıdığı önemi çok sarıh biçimde gözler önüne sermektedir.

Akardere ve Arpaç Köyleri arasında üç alanda tümülüs var olduğu gözlenmiştir. Bu tümülüsler aslında Havsa İlçesi dâhilinde kalan Arpaç Köyü merasında yer almaktadır. Kışla Tepesi, Çallı Höyük ve Üçtepeler olarak adlandırılan bu tümülüsler bölge coğrafyasında önemli bir konuma haiz olup, Süloğlu İlçesi peyzajı açısından da görkemli görünümüne ve ciddi bir öneme sahiptirler.

Büyükgerdelli Köyü'nde 16. yüzyıla ait ilginç bir Osmanlı Mezar taşına rastlanmıştır. Bu mezar taşının köyün merkezinde şimdiki cami ile irtibatlı bir konuma bulunduğu belirtilen bir Osmanlı mezarlığının son tanığı olduğu anlaşılmaktadır. Büyükgerdelli merasında üç tümülüs de teşhis edilebilmektedir.

Süloğlu İlçe topraklarının orta kesiminde yer alan Sülecik de hızla değişim geçiren kara taşlı mezarlığı yanında, merasında teşhis edilebilen dört tümülüse sahiptir. Bunlardan iki tümülüse sahip olan Kocamezarlık Tümülüsleri ve Dişlihöyük en bilinenleridir. İlçenin orta kesiminde yer alan bir diğer köy olan Taşlısekban merası dâhilinde de Höyükler olarak bilinen üç tümülüs mevcuttur.

Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilebilen mevcut bilgiler ışığında Süloğlu'nun Kalkolitik dönemden başlayarak, Erken ve Geç Bronz Çağları ile bütünleşen önemli bir Demir Çağı verisine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca, özellikle Ortaçağ süreci ve Osmanlı Dönemlerini de kapsayan önemli bir kültürel mirasına sahip olduğu ve bu kültürel mirasın temelini oluşturan buluntuların da gerçekten önemli veriler teşkil ettiği görülmektedir.

SONUÇ

Asya ve Avrupa kıtalarının bağlantı noktasında olan Edirne tarih içerisinde birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Edirne ilinin bir ilçesi olan Süloğlu da kültürel miras açısından zengin bir yapıdadır.

Kültürel ve tarihi mirası ile araştırmacıların dikkatini çeken Süloğlu'na ait bilindik eserler bulunamamaktadır. Oysaki bilindik eserlerin bulunamamasından dolayı dışlanan Süloğlu, Trak ve Trak Öncesi Trakya'nın tarih mirasında önemli bir yer tutmaktadır.

Süloğlu ilçesinin dikkatleri üzerinde toplamasında ki önemli etken, komşusu olan bölgelerdeki gibi kendisine has olan inanç ve yaşam biçimidir. İlçenin kendisine has inanç ve yaşam biçiminin göstergelerinden olan mezarlıklar ve Tümülüsler önemli bir göstergedir.

Yapılan bu çalışmada Süloğlu ilçesinin ve ilçeye bağlı olan Kerametin Köyü, Tatarlar Köyü, Küküler Köyü, Arpaç ve Akardere köyünde mezarlık ve tümülüsleri incelenmiş ve bölgenin Erken ve Bronz çağları ile Demir çağının izlerini taşıdığı görülmüştür.

Dip Notlar :

1) Çöke Nahiyesiyle ilgili ilginç bir çalışma mevcuttur. Bu çalışma Fadimana Çelik tarafından Muğla Üniversitesi, Tarih Bölümü'nde gerçekleştirilen 2009 tarihli bir Yüksek Lisans çalışması olup, ' Temettuat Defterlerine Göre Edirne Kazası Çöke Nahiyesi' nin Sosyal Ve Ekonomik Yapısı ' başlığını taşımaktadır. Bu

çalışmada 1844-1845 tarihi itibarıyla nahiyenin sosyal ve ekonomik yapısı incelenmiş bulunmaktadır. Bu çalışma daha sonra Edirne Valiliğince basılarak kitap olarak yayınlanmıştır. Bkz. Çelik, F. 2013.

2) Domurcalı (Demircihalil) Köyü çalışmaları 2005 yılında gerçekleştirilmiş olup, geçen zaman içinde birçok yerde olduğu gibi köy mezarlığında da önemli değişiklikler olduğu ve geçen yıllar içinde birçok özelliğini yitirdiği gözlenmektedir.

3) Erdoğan, B. 1996.

4)Bu noktada Bellek Kitabevi'ni sahibi Sayın Mustafa Karaca'nın yaptığı katkı ve uyarıların bizim açımızdan önemi büyüktür. Kendisine teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

5) Bu alan 2010 yılında ziyaret edilmiş olduğu için bu tek taşın şu andaki mevcudiyeti konusunda bir bilgimiz bulunmamaktadır.

6) 2010 yılında tespit edilmiş bulunan bu izlerin şu andaki durumu hakkında bir şey söylemek zordur.

Kaynakça:

Bektaş, E

' Kuzey Batı Anadolu Ve Trakya'da Erken Kültistik Kaya (Kaya Oyma Ve Megalit) Anıtları Ve Kült Alanları Projesi ' Edirne ve Kırklareli İlleri 2004 Yüzeysel Araştırması ', 23. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2005, Cilt 1, Ankara 2006, s.283–292,

' Kuzey Batı Anadolu Ve Trakya'da Erken Kültistik Kaya (Kaya Oyma Ve Megalit) Anıtları Ve Kült Alanları Projesi ' Edirne ve Kırklareli İlleri 2005 Yüzeysel Araştırması ', 24. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Çanakkale, 2006, Cilt 1, Ankara 2007, s.183–200,

' Kuzey Batı Anadolu Ve Trakya'da Erken Kültistik Kaya (Kaya Oyma ve Megalit) Anıtları Ve Kült Alanları Projesi ' Edirne ve Kırklareli İlleri 2006 Yüzeysel Araştırması ', 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Kocaeli, 2007, Cilt 3, Ankara 2008, s.71–84

' Kuzey Batı Anadolu Ve Trakya'da Erken Kültistik Kaya (Kaya Oyma ve Megalit) Anıtları Ve Kült Alanları Projesi ' Edirne ve Kırklareli İlleri 2007 Yüzeysel Araştırması ', 26. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 2008, Cilt 1, Ankara 2009, s.181-190,

Süloğlu'nun Erken...

The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018

' Kuzeybatı Anadolu Ve Trakya 'da Erken Kültistik Kaya Anıtları Ve Kült alanları Projesi. Edirne Ve Kırklareli Yüzey Araştırması '. 27. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 2009, Cilt 3, s. 187-203,

' Kuzeybatı Anadolu Ve Trakya 'da Erken Kültistik Kaya Anıtları Ve Kült alanları Projesi. Edirne Ve Kırklareli Yüzey Araştırması '. 29. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 2012, Cilt 1, s. 1-13,

' Kuzeybatı Anadolu Ve Trakya 'da Erken Kültistik Kaya Anıtları Ve Kült alanları Projesi. Edirne Ve Kırklareli Yüzey Araştırması ', 33. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 2015, s. 437-447,

Beksaç, E- Nurengin Beksaç, Ş.

' Havza'nın Arkeolojisi ', *Meriç*, 2-4, 2018, s. 43-51,

Çelik, F.

Temettuat Defterlerine Göre Edirne Kazası Çok Nahiyesi' nin Sosyal Ve Ekonomik Yapısı. Edirne, 2013,

Erdođu, B.

' Edirne İli 1995 Yılı Yüzey Araştırması ', 14. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 1997,Cilt 1, s. 273-291,

'1997 Edirne İli Yüzey Araştırması ', 16. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara,1999, Cilt 2, s. 345-358

Melikova, A. I.

Skifiya İ Frakiiskii Mir. Moskova, 1979,

Zlatkovskaya, T.D. – Melyukova, A. İ.

Drevnie Frakiitskiv Severnom Prichernomorve. Moskova, 1969